

promittebatur, quod illum ad abigendam ab ipsis pestilentiam propitium et auxiliarem experirentur. Quare cum tanta S. Rocho adversus truculentum hunc morbum a Deo data sit potestas, eum crebro invocare et a Deo supplices petite, ut tam immane a vobis malum avertat. Non expectetis donec corpora vestra invadat et intra viscera vestra irrepat hæc truculenta lues, sed jam, et nunc cum bene habetis, Deum supplices rogate, ut tantum a vobis flagellum, mediante sancti Rochi intercessione abigere dignetur. Probe scio, quod si populum suum Deus pestilentia jam affligeret, mox sanctum Rochum studiosissime invocaretis; si jam in urbibus et domibus vestris grassaretur pestis, mox ad S. Rochum preces et vota quisque dirigeret, et sacrificia ad ejus honorem celebrari curaret. Non autem expectandum donec superveniat infirmitas; non dicendum: tunc advocabo medicum, cum infirmus ero; tunc sanctum Rochum ad meum auxilium vocabo, cum pestis undique grassabitur; antequam adveniat contagiosus pestilentiae morbus, sanctum hunc invocare, illumque adversus tantum malum in patronum et protectorem assumite. Ast in primis ab illo supplices petite, ut gratiam vobis a Deo impetret, qua ab animæ peste liberari valeatis. Pestis ista nil aliud est quam mortale peccatum, a quo, tamquam a teterrima peste, inficiuntur, corrumpuntur et spiritaliter occiduntur animæ: *anima que peccaverit, ipsa morietur*. Hæc est pestis teterrima, quæ spirituales et æternam animæ necem infert; ideo sanctum Rochum potissimum rogate, ut gratiam a Deo obtineat, qua mediante, istam animæ pestem procul pellatis. Fugato enim a cordibus vestris lethali peccato, gratiam et gloriam dabit Dominus. Amen.

DE SANCTO BERNARDO

CONCIO PRIMA.

Magna virtus ejus (Psal. 145).

Viri sancti in orbe universo sunt cœli mystici, qui virtutibus suis, tamquam tot stellis, emicant. Sicut autem stella differt a stella in claritate, sic et sanctus unus ab alio in virtute differt, ita ut eorum aliqui minus et alii magis, virtutibus suis refulgeant. Divum autem Bernardum inter sanctos inferioris notæ nullus unquam annumeravit; ejusque virtutes infimi exitisse ordinis, nullus unquam excogitavit. Sicut enim inter monachos, inter doctores et inter ecclesiasticos scriptores fuit eximius, ita et inter homines sanctos et præclaris virtutibus ornatos, magnus et mirabilis extitit: *magna virtus ejus*. Magnas et multas demiror virtutes, quæ in sancto illo abbate rutilant: tanta præstitit patientia, ut alter Job videretur; tanta enituit mansuetudine, ut alter censeretur Moyses; tanto exarsit zelo, ut alter Elias autumaretur. Alter Paulus charitate et alter Franciscus humilitate, solitudinis amore alter Bruno et mundi contemptu alter Benedictus extitit. Puritate angelus, cherubinus contemplatione et sancto fervore seraphinus visus est, et ut paucis multa dicam, S. Bernardus plurimis et maximis coruscavit virtutibus, quarum aliquas hac in concione proferre conabor. Ave.

Divum Bernardum in sæculo, in claustro et in Ecclesia considero. *In sæculo*, eum a nobilibus et virtute præditis parentibus originem duxisse neminem latet. *In claustro*, eum fuisse abbatem Claravallensem norunt omnes. *In Ecclesia*, illius columnam et solem eum fuisse cuncti prædicant. *In sæculo* D. Bernardus a pessimis mundi viis se elongavit et virtuti a primis vitæ suæ annis fortiter adhesit; *in claustro* non solum communi vivendi instituto se addixit, sed et confratribus, fi-

lisque suis spiritualibus, omnium virtutum exemplar et doctor extitit; in *Ecclesia* eminentioribus coruscavit virtutibus; quibus omnium fidelium amorem et admirationem sibi conciliavit. Itaque ut ordine debito et apta partium distributione de sancti Bernardi virtutibus disseram, dico, quod magnis excelluit virtutibus 1. in sæculo; 2. in claustro; 3. in Ecclesia. En tres hujus concionis partes, quibus constabit sanctum Bernardum virtutibus maximis coruscasse: *magna virtus ejus.*

I PARS.

Magna fere sancti Bernardi virtutes in sæculo.

Mundus est veluti magnum omnium vitiorum mare, in quo peccata videntur communia, virtutes raræ, et præcipue in juvenibus, quorum mores sunt minus compositi, iudicium minus solidum, passiones fortiores et natura ad malum longe proclivior. Sanctus Bernardus in juvenili etiam ætate et dum adhuc in sæculo degeret, gratia celesti plenus ad bonum propensus, Deo devotus, multarumque virtutum cultor fuit et custos: ex quibus solum recensabo 1. magnam corporis puritatem, quam servavit illæsam; 2. promptam obedientiam, quam Deo vocanti præstitit; 3. zelum salutis animarum, quo exarsit.

1. Corporis mundities vitrea est et labilis: ubique periclitatur, et præcipue in sæculo, ubi frequentiores occurrunt peccandi occasiones et ubi major viget vivendi libertas. Ibi pretiosa hæc margarita a cunctis difficile custoditur, præsertim a juvenibus conditione nobilibus, speciosis forma et multa fortunæ bona possidentibus. Bernardus autem a claris originem ducebat parentibus, eleganti pollebat corpore, grata facie præeminebat et acri præstabat ingenio; ei etiam vitæ hujus prosperitates ridebant, procellose eum obsidebant amicitie, eique veterator satanas laqueos parabat tentationum, ac crobras castitati ejus insidias instruebat; procul dubio propterea dum adhuc in sæculo moraretur, in magno corporeæ et virginæ puritatis per-

dendæ periculo versabatur. At per Dei gratiam illa illibatam et integram servavit corporis puritatem, ut a venenosi serpentis afflatu, nunquam vel minimum obnubilata fuerit. Mira sunt, quæ adversus hanc corporis sui munditiem tentamenta sustinuit, et mirabiliores triumphi, quos de iis retulit. Certum est enim, quod ad juvenem Bernardum noctu decumbentem pluries accesserint impudicæ mulieres, ut eum ad prava allicerent; quas ipse insipientes ut latrones, qui puritatem ejus furari appetebant, ut eas ad fugam compelleret, alta voce clamabat: *latrones, latrones.* Qua arte exitiosos illos expellebat latrones, qui pretiosum castitatis ejus thesaurum auferre conabantur, nec ipse ex hujusmodi tentationibus magis commovebatur, quam si corpus ex marmore, vel ferro compactum habuisset. O miram corporis puritatem, quam sanctus ille juvenis in medio Babylonis conservat! Heu! scimus, a castitate naufragasse plurimos pietate insignes viros, qui in desertis habitabant, ubi arbores solum et bruta videbant; juvenis vero Bernardus, cum adhuc in medio Sodomæ, seu in sæculo moraretur, varie a variis tentatus, illæsam custodivit corporis sui puritatem. O virum vere castum! Certe magna fuit virtus ejus in sæculo, quia in eo corporis sui puritatem servavit: *ac etiam quia in eo promptam obedientiam Deo vocanti præstitit.*

2. Mox in lucem editus sanctus Bernardus, eum pia mater Deo obtulit; eumque deinde quam citius potuit, optimis magistris pietate et literis erudiendum tradidit, quorum cura, brevissimo tempore mirum in modum et in scientia et in virtute profecit. Major autem effectus ad majora anhelavit, mundique pericula et vanitatem considerans, de religione capessenda cogitavit. Audivit Christum vocantem et interius dicentem: *tollite jugum meum super vos et invenietis requiem animabus vestris* (Matt. 11), statimque vocationi divinæ obtemperans, jugum ejus tollere et vitam religiosam amplecti firmissime statuit. Sicut enim cum Christus Petrum et Andream vocavit, *illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum* (Matth. 4), ita cum D. Bernardus Christum audivit interius vocantem, *relictis retibus*, seu bonis temporalibus, quæ sunt quasi retia, quæ homines

implicant, vocationi ejus protinus obtemperavit et Ordini Cisterciensi nomen dare promisit. Multi se ad statum religiosum vocari agnoscentes, tardant converti ad Dominum et religionem intrare differunt de die in diem, dicentes, minime agendum præpropere in hoc negotio, in quo totius vitæ status eligitur, diu ac considerandum et ad examen vocandum. Amici, inquit et proximi sunt consulendi, ne post factum pœnitere contingat; imo et bonum videtur, ut experientia sciamus quid sit mundus, antequam ab illo discedamus. Cur tam cito, dicunt alii, vitam suscipiemus, quæ dura, aspera et naturæ corruptæ propensionibus totaliter adversatur? Summ quævis res tempus habet; gaudeamus nunc et post aliquod tempus vitam religiosam amplectemur, operibusque pœnitentiæ sedulo incumbemus. O maledictam mundi sapientiam, quæ Dei vocationem destruit et gratiam vocantem suffocat: *hæc sapientia*, inquit S. Bernardus, *est terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix gratiæ* (serm. in ecce nos reliqu. omn.). Ab hac autem abhorruit Bernardus sapientia; ipse Deo vocanti nil obstitens, mox ut ad statum religiosum se a Deo vocatum cognovit, relictis parentibus et terrenis facultatibus, generose, hilariter et prompte Deo ad religionem vocanti obtemperavit. O magnam Bernardi virtutem! Dein magna quoque virtute emittit in seculo, quia magna salutis animarum zelo exarsit.

3. Postquam Cisterciensem Ordinem, in quo nimia tunc videbatur vitæ austeritas, ingredi statuit juvenis Bernardus, eum consanguinei et qui carnaliter illum diligebant, a proposito deterrere et avertere conati sunt; sed frustra. Quin contra sanctus ipse sufflammatus salutis animarum zelo, fratres, socios, amicos omnesque quos religionis jugo portando idoneos perspiciebat, secum Cistercium ducere pertentavit. Igneus ille zelus, quo juvenis Bernardi cor accendebatur, primo ad fratres transit, deinde ad cognatos, socios, amicos et alios quosque, quos ad religionem aptos censebat. Nec inanis et inefficax fuit ille sancti juvenis zelus, cum tam ex consanguineis, quam ex aliis, plus quam triginta secum Cistercium adduxerit, ut huic Ordini nomen darent et statum religiosum amplecterentur. Nonnulli in

seculo habentur satanæ apostoli, qui alios a semitis justitiæ et a via perfectionis avertere conantur, quique tanto ardere videntur zelo ad perdendas animas, quanto ad eas salvandas succedebantur Christi apostoli. Longe alio ducebatur spiritu Bernardus: dum enim adhuc in seculo viveret, non perdere, sed salvare animas conabatur; et ut primum Cisterciensem religionem amplecti statuit; sancto succensus zelo de medio Babylonis, seu de mundo fratres, consanguineos et alios educere et ad religiosam vitam vocare pertentavit. Et tunc zelus domus Cisterciensis et salutis animarum hunc comedere et vorare cœpit juvenem; nec vani ejus hunc conatus; cum secum plus quam triginta adduxerit socios, ut habitu religioso induerentur. Fateamur ergo magnam fuisse Bernardi virtutem in seculo. Quid inde mirum si magna virtute præcelluit in claustris? *magna virtus ejus.*

II PARS.

Magnæ eluxere virtutes ejus in claustris.

Sanctus Bernardus, qui magnis in seculo floruerat virtutibus, in claustris factus est exemplar perfectionis, sanctitatis norma et speculum mirabile, in quo omnes enitueri virtutes et præcipue 1. cordis humilitas; 2. corporis mortificatio; 3. mentis ad Deum elevatio.

1. Cordis humilitas unanimi doctorum consensu habetur ut fundamentum perfectionis, ita ut quicumque ad perfectionis apicem ascendere intendit, prius de humilitatis fundamento cogitare debeat: *cogita magnam fabricam construere celsitudinis? De fundamento prius cogita humilitatis* (S. August. serm. 10 de verb. apost.). Bernardus autem, qui a conversionis suæ principio ad supremum perfectionis gradum pervenire statuerat, cogitavit prius de fundamento humilitatis; nilque tam in votis habuit, quam in claustris delitescere, quam ibi abscondi a conturbatione hominum, ibi ab eorum laudibus

declinare, ibique nesciri, despici et pro nihilo haberi. Cumque probe sciret vir sanctus, quod *verus humilis vilis vult reputari*, ipse quidquid in se bonum et laude dignum censebat, pro viribus occultabat, ut ab omnibus vilis et contemptibilis reputaretur. Dicere consueverat vir Dei, quod *qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes* (S. Bern. in *sent.*); idcirco humilitatis ergo opera extraordinaria palam facere volebat, ne a spectantibus aestimaretur. Cumque per eum Deus miracula multa operaretur, verus ille humilitatis cultor, ut famam sanctitatis, quam ipsi tot prodigia conciliabant, penitus destrueret palam asserebat, hæc sanctitati suæ nullo modo esse attribuenda; *miracula*, inquebat, *fiunt aliquando per sanctos homines et aliquando per fictos: scio autem sanctorum non mihi suppetere merita, quæ miraculis illustrantur*. O quam magna hæc fuit sancti Bernardi in claustro humilitas! insuper in eo illa viguit humilitas, quam ipse magnam et raram vocabant: *magna prorsus et rara est virtus humilitas honorata* (hom. 4 *super missus*). Quo enim magis honorabatur, eo se magis humiliabat; dum fama sanctitatis ejus per omnem terrarum orbem volabat, ipse se peccatorem et omnium hominum minimum reputabat; dum aliorum oculis omni exceptione major videbatur, ipse se omnium hominum ultimum arbitrabatur; dum a principibus, regibus et summis Pontificibus in summa veneratione habebatur, ipse se omni honore et veneratione indignum censebat. O virum vere humilem! Præter hanc magnam humilitatem, *summa etiam mortificatione Bernardus floruit in claustro*.

2. Cum caro sit infensissimus animæ et salutis nostræ inimicus, vult Deus, ut illi bellum indicamus, ejusque motus et concupiscentias prudenti mortificatione comprimamus: *mortificate membra vestra* (D. Paul.). Imo et vult, ut hanc corporis mortificationem semper circumferamus: *mortificationem Domini nostri Jesu Christi in corpore nostro circumferentes*. Bernardus autem, qui in omnibus Deo placere studebat, hanc semper circumferebat mortificationem, eamque ad omnes corporis sensus, necnon ad omnia ejus membra ferebat

et protendebat. *Eam tulit* ad oculos, quorum custodiæ ita invigilabat, ut anno integro in una habitaverit cella, ignorans an in ea aliquid esset tectum, ac juxta lacum Lausanensem totius diei itinere perrexerit, quin unquam se juxta lacum incedere adverterit. *Eam tulit* ad aures, quas ita mortificationis spinis sepiebat, ut ab omnibus pravi et vani sermonis auditu declinaret. *Portavit etiam mortificationem ad linguam*, cui raro loqui permittebat, sciens, *quantum auferat devotionis et quantum afferat dissolutionis intrinsecus frequens lingue resolutio* (S. Ber. de *cognit. hum. cord.* 11). Summopere autem mortificationi studuit ad gustus et gulæ refrenationem; ad mensam enim ibat tamquam ad crucem et quoties sumendus erat cibus, toties tormentum subire videbatur. Buccella panis cum aliquibus sorbitiunculis cibus ejus esse solebat et quoties vinum sibi apponi patiebatur, extremis solum labiis illud degustabat, nec de eo nisi quasdam guttulas sorbebat. A primis religionis annis sic gulæ et gustus mortificationi institerat, ut ipsam quoque saporum dissolutionem perdidit; unde evenit, ut aliquando sagimen crudum pro butyro manducaverit et oleum pro aqua hiberit. Ecce magnam Bernardi mortificationem, quæ ad externos omnes corporis sensus extenditur. Nec tamen sufficiebant satis sancto abbati; in proprium enim corpus tamquam in domesticum hostem insurgens, illud jejuniis debilitabat, vigiliis affligebat, cilicio torquebat, illudque tot macerationibus obruebat, ut vivens non viveret, *et vita ejus nonnisi quedam protelatio mortis videretur*. Imo et illum salutis suæ hostem occidisset, si illum occidere licuisset; et ideo, quasi agre ferret, quod proprium corpus occidere non liceret, dicebat: *hostem crudelissimum circumferre et sustentare cogimur et perimere eum non licet* (ser. 3 de *septem pan.*). O magnam Bernardi mortificationem! *Deinde magna in claustro fuit mentis ejus elevatio in Deum*.

3. Ipse enim fuit in sacra meditatione assiduus: omnis ei ad meditandum hora brevis, locus omnis congruus erat. Cor suum sursum elevatum habebat non solum cum in oratorio privato, vel in Ecclesia oraret; verum etiam in quolibet cœtu et hominum

tumulto, nisi ejus attentionem alibi causa deponeret. Magna semper facilitate animum colligebat et interiori quadam, quam ubique circumferebat, solitudine fruebatur: dumque corpore in medio hominum moraretur, in cœlo cum Deo et angelis spiritu conversabatur: *nostra conversatio in cœlis est* (Philip. 3). Ex hac autem contemplatione et assidua cum Deo conversatione orta est ejus cum Christo et Matre ejus beata Virgine Maria familiaritas, quæ talis fuit, ut Christus ei apparuerit *jam* ut nascens ex Virginis utero, *jam* ut cruci afflixus, *jam* perossum lancea latus ei ostendens et ad bibendum de pretioso sanguine, qui ex sacro hoc vulnere fluebat, eum his verbis invitans; *bibe Bernarde*. Virginem Mariam meruit etiam singulari quadam privilegio e statua ipsam representante videre effundentem in os ejus lac virginium. Unde de Christi vulneribus et de Mariæ uberibus loquens, dicebat: *hic inebrior a vulnere, hic nutrior a lacte* (Gerson serm. de S. Bern.). O magnam sancti illius abbatis cum Deo conversationem et mentis ad Deum elevationem. Hunc contemplationis spiritum in Bernardo admirans magnus ille Parisiensis Cancellarius, eum seraphinum vocat: *te vere beatissimum Bernardum censeo esse unum ex consortio ignitorum illorum spirituum, quos seraphim Scriptura nominat*. Sicut seraphim in sacra Scriptura alas habentes representantur, quia usque ad divinæ majestatis thronum volant, et ut ait D. Hieronymus, *in altioribus commorantur, divinam contemplantes majestatem* (2 in psal.), ita Bernardus, quasi alter Seraphim, alis devotionis et contemplationis sursum semper ferebatur et mente ad Deum continue elevabatur. Sicut etiam seraphim raro in terram mittuntur, et cum ex ordinatione divina ad hæc inferiora descendunt, a Dei visione et contemplatione nunquam cessant, ita Bernardus ad temporalia solum descendebat, quantum officii et naturæ ratio expostulabat et sicut alter seraphim, mente sursum semper agebatur in Deum, a cujus contemplatione raro cessabat. Magnæ ergo extitere Bernardi virtutes in claustro; et magnæ etiam *fuere virtutes ejus in Ecclesia: magna virtus ejus*.

III PARS.

Magnæ Bernardi virtutes in Ecclesia.

A suæ conversionis initio negotiis se totaliter subtrahere et nusquam e monasterio egredi optaverat D. Bernardus. Quod et satis accurate fecit, donec gravis Ecclesiæ necessitas et urgens summi Pontificis jussio eum foras exire coegerunt. Tunc autem omnium virtutum spectaculum factus est hominibus, et magnæ ejus virtutes, quæ antea intra monasterii septa latebant, tunc in facie totius Ecclesiæ apparuerunt, præcipue, 1. magna ejus in componendis dissidiis prudentia; 2. magna ejus in reprehendis vitii generositas; 3. magna ejus charitas in beneficiendo cunctis.

1. Magna ubique et in omnibus eluxit S. Bernardi prudentia; maxima autem apparuit in componendis dissidiis exortis in Ecclesia ratione schismatis Petri Leonis, qui pontificiam sub nomine Anacleti invaserat sedem. Mortuo enim Honorio, rite a majore et saniore electorum parte in summum Pontificem electus fuerat Innocentius. At vero altera electorum pars pecuniis corrupta ausus suos vi et potestate corroborans, Petrum Leonis ad hunc apicem aspirantem fraudulentis machinationibus ad supremi pontificatus honorem sublimavit et Anacletum nominavit. Petrus ille Leonis, sic quomocumque electus, tamquam verus Leo contra Innocentium rugire et temeraria multitudine pretio corrupta stipatus incedere cœpit. Hac de causa Innocentius malitiæ et viribus ad tempus cedens, procuratis clam navigiis, de ore Leonis et de manu bestię cum amicis suis per Tiberim in Tyrrhenum mare elapsus, inde prosperis ventis ad portum Pisanum feliciter translatus est et a Pisanis summo honore receptus. Ab Innocentio in Gallias præmissi fuerant nuncii, qui Gallicanæ Ecclesiæ nunciarent negotii veritatem et Episcopos hortarentur, ut in ultionem presumptionis accingerentur et, damnata parte schismatica, subscriberent unitati.

Quamobrem ut in commune decerneretur, quid Ecclesia Gallicana circa propositum negotium sentiret, convocatus fuit Stampis generalis conventus, ad quem Claravallensis abbas sanctus Bernardus ab ipso Francorum rege et a præcipuis quibusque Antistitibus fuit vocatus. Ubi vero omnes fuere congregati, celebrato prius jejunio et fuis ad Deum precibus, cum de præfato negotio tractaturi rex et episcopi cum principibus consedisent, unum omnium consilium fuit, una sententia, ut negotium Dei, Deo committeretur et ex ore Bernardi tota causa penderet. Quod ille onus timens et tremens suscepit, et ponderatis electorum meritis, agnita vita et fama Innocentii, omnibusque diligenter et prudenter perspectis quæ in electione servata fuerant, aperuit os suum, dicens, suscipiendum ab omnibus Innocentium summum Pontificem. Eiusque iudicium ita rectum ac prudens visum est, ut statim omnes eum esse vere summum Pontificem acclamarint. Magna quidem hæc prudentia, qua Bernardus Gallos ad Innocentii partes traxit; nec minore usus est dexteritate et prudentia erga Henricum Anglorum regem, quem tandem magna arte et multo labore ad schisma abrenunciandum et ad obediendum Innocentio adduxit. Pari prudentia usus est, ut Rogerium utriusque Siciliae regem a schismate revocaret et ad Ecclesie unitatem vocaret. Mirabilior autem fuisse videtur prudentia, qua Guilielmum Aquitanie ducem pro schismaticis mordicus stantem a proposito avocavit et obtemperandum Innocentio adduxit. Taceo alios multos, quos sanctus abbas a schismate ad Ecclesie unitatem perduxit; uno verbo dicam, quod prudentia D. Bernardi debeatur schismatis destructio, Ecclesie pax, et felix huius negotii eventus. Hic sane fuit *fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*, seu super Ecclesiam, ut dissidia illa, quæ totam in duas partes dividebant rempublicam christianam, componeret. Magna ergo enituit Bernardi prudentia in componendis dissidiis: *magna etiam præstitit fortitudine in reprehendis vitis et corripiendis peccatoribus.*

2. Qui autoritate aliqua in Ecclesia pollent, ad corripienda vitia et ad peccatores arguendos specialius tenentur; cuiuslibet

animum illorum, sicut et Thimotheo, dicit Paulus, ut peccatores arguat: *argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina* (2 Tim. 4, 2). Quare D. Bernardus, qui tum scriptis, tum prædicationibus, tum miraculis, tam virtutibus maximam in Ecclesia sibi conciliarat auctoritatem, ad arguendos quosunque peccatores se teneri credidit. Et ideo duces, episcopos, reges, imperatores et omnis generis peccatores, quorum nota et scandalosa erant crimina, fortiter arguit et utiliter increpavit. *Arguit* Guilielmum, Aquitanie ducem, non solum schismaticum, verum etiam schismaticorum protectorem ac famosum peccatorem, qui Pictaviensem episcopum ab Ecclesia expulerat, aliaque multa infanda et scandalosa scelera perpetraverat; acriter corripuit eum, suaque correptione eum ita ad Deum convertit, ut vir sanctissimus evaserit. *Arguit* Gilbertum Porretanum Pictavorum episcopum de divinitate male sentientem, eumque ad errorem suum in Concilio Rhemensi publice abjurandum coegit. Eodem modo Petrum Abaylardum, Henricum et alios multos hæreticos arguit, increpavit et convicit. Simul et multos arguit episcopos dignitatis et ministerii sui oblitos. Imo et ipsos reges arguere ausus est: reges enim Angliæ et Siciliae de schismate culpavit et Ludovicum Gallie regem, de violentia, qua in Parisiensem et alios quosdam episcopos utebatur, libere redarguit. Eadem libertate imperatorem investituras episcoporum requirentem increpavit et mira autoritate comescuit. O virum mirabilem, qui sancta generositate et generosa libertate nedum plebejos, sed et quosque magnates ad vitia declinantes, arguere, increpare et arceri non timet. Sæpe demiratus sum, quo zelo Joannes Baptista Herodem arguerit, dicens: *non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Bernardus autem eodem zelo, eodemque animi robore pollens, duces, principes, reges et alios peccatores reprehendit, ac aperte dixit, quod eis in via peccatorum stare et criminibus suis scandali occasionem aliis præbere non liceret. Dixit Guilielmo, Aquitanie duci: *non licet tibi* schisma Petri Leonis fovere, gulae et luxuriae indulgere, ac in sentina peccatorum tuorum permanere. Dixit Gilberto Porretano: *non licet tibi* hæresim disseminare et

novam sectam adversus fidei catholice dogmata stabilire. Dixit Gallie regi: *non licet tibi* episcopos insectari, eosque a suis Ecclesiis violenter expellere. Dixit imperatori: *non licet tibi* ab episcopis investituras requirere. Bernardus igitur quasi universalis quidam censor, a Deo missus, omnes peccatores publicos cujusvis conditionis et dignitatis fortiter arguebat. Dum ergo magna ejus exiit in reprehendis vitis libertas, magna quoque excellit ipsius charitas in beneficiendo cunctis.

3. Si, ut ait Dionysius Carthusianus, *charitas proximi, quo perfectior, eo liberius se communicat et effundit* (in Act. Apost. 4, 4), magna sane fuit sancti Bernardi charitas, quia sanctus abbas cunctis beneficiabat et charitate cunctis se communicabat. Fessos enim sublevabat, esurientes reficiebat, aegrotos sanabat, a dæmone possessos liberabat. Oculus erat cæco, pes claudus, pater pauperum, infirmorum medicus et miserorum refugium. Unde cum D. Paulo dicere poterat: *omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifaciam* (in ej. vit. 3, 2); quantum enim illi fas erat, omnium moribus, qualitibus et inclinationibus se coaptabat, omnibusque beneficiabat, ut omnes Christo lucrifaceret. Tanta Christi in homines fuit charitas, ut ubique suæ charitatis beneficia impertiret et beneficiendo pertransiret: *pertransiit beneficiendo* (Act. 10, 38). Tanta similiter Bernardi in proximum patuit charitas, ut transeundo hominibus semper beneficiaret. Peragravit ille Galliam, Angliam, Germaniam et Italiam; et ubique bona opera operatus est, pertransiit beneficiendo. Nunc enim futura prophetabat, nunc cæcos illuminabat, hic a dæmone possessos liberabat, illic ipsius meritis surdi audiebant, loquebantur muti et paralytici sanabantur: ubique ignaros erudiebat et ubique aegrotos sanabat, totque miracula in hominum favorem operabatur, ut dicat Bellarminus, quod *Bernardus pluribus miraculis claruit, quam ullus sanctus, quorum vite scripte extant* (Controv. 4, 14). Ecce hominem, magna in proximum charitate succensum; et ecce etiam hominem magnis fulgentem virtutibus: *magna virtus ejus*. O quot et quante in uno Ber-

nardo virtutes rutilant! O quales sancti hujus viri extitere virtutes! Jamvero quales sumus nos in comparatione illius? Quæ corporum nostrorum puritas? Quæ nostra obedientia? Quæ nostræ sanctificatio nostra, nostraque charitas? Hæ certæ et aliæ nostræ virtutes tanquam nihil habende in comparatione virtutum sancti Bernardi. Exploratores e terra promissionis revertentes dicebant se ibi vidisse gigantes, quibus comparati, ipsi quasi pigmæ et locustæ videbantur: *vidimus monstra quedam de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur* (Num. 13). En quales simus nos in comparatione sancti Bernardi; ipse enim in via virtutis incessit quasi gigas, et nos quasi locustæ; nostræque virtutes cum illius virtutibus confertæ, nullius momenti et quasi nihilum esse videntur. Superest ergo in hac sancti Bernardi festivitate, quod gaudeamus et quod confundamur: *in sanctorum festivitibus et gaudere et confundi debemus* (S. Bern. s. in vig. SS. Pet. et Paul.). Est quidem quod gaudeamus in hac sancti Bernardi solemnitate advertentes, quod vir ille sanctissimus Deum virtutibus suis glorificaverit, quodque jam pro nobis in cælis intercedat: est etiam quod confundamur, quia nostræ virtutes nullius sunt momenti respectu virtutum ejus. Fuit ille homo nobis similis, passibilis sicut nos, ex eodem luto formatus ex quo et nos, et tamen ejus non sequimur vestigia, opera non facimus quæ ipse fecit et virtutes, quas ipse sectatus est, non imitamur. Confundamur ergo fratres, talique confusione ad studiosius imitandum sanctum Bernardum adducamur. E gloriæ suæ throno, sicut alter Paulus, clamat ad nos: *Imitatores mei estote*; itaque imitemur eum in hoc mundo, ut cum ipso in cælo regnare valeamus. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Magnus vocabitur (Matth. 5, 19).

Eum dico magnum, qui se omnium minimum reputabat: magnum vocare placet S. Bernardum, qui cum intra solitaria septa monasterii in novissimo loco recumbere quæreret, omnium iudicio, ascendere superius et primas totius Ecclesiæ sedes occupare meruit. Annon vere magnus extitit, qui fuit monachorum norma, summorum Pontificum Pater, Schismaticorum principum flagellum et maximorum totius orbis ecclesiastici negotiorum arbiter? Nimirum quis magnum non proclamet eum, cujus opera extitere mirabilia, doctrina eminens, zelus incomparabilis, regimen suave et amabile; cujusque verba ita fuere efficacia, ut duriora queque emollirent corda; oratio ita potens, ut penetraret coelos, et humilitas ita profunda, ut descenderet usque ad abyssos. Magnus quidem, multisque modis magnus extitit Bernardus: magnus fuit justitia, temperantia, patientia, charitate et omni virtutum genere; magnus fuit in seculo, in claustris, in Ecclesia et in orbe universo: magnus extitit coram Deo et hominibus; fuitque ita magnus, ut magnitudinis ejus nullus finis esse videatur. Quam magnus ille fuerit, ista docebit concio. *Ade.*

Tres in Ecclesia maximæ habentur dignitates, apostolorum, scilicet, martyrum et doctorum. Magna est in Ecclesia apostolorum dignitas, cum hi solidissima sint fundamenta quibus sustentatur, lumina fulgentissima quibus illustratur et carissimi Dei amici, a quibus nobilitatur. Martyrum etiam magna est in Ecclesia dignitas, cum hi sint generosi milites qui pro ea decertant, athletæ fortissimi qui eam tuentur et clarissimi viatores qui de inimicis ejus gloriose triumphant. Magna tandem in Ecclesia est Doctorum dignitas, cum, omnium consensu, hi dogmatum ejus protectores, canonum ejus tutores et insurgentium adversus illam hæreticorum sint debellatores et trium-

phatores. Magnæ quidem hæ dignitates et magnus qui earum aliquam possidet. Jamvero major et maximus existimandus sanctus Bernardus, qui simul fuit apostolus, martyr et doctor. Sanctus ille Abbas suo modo *fuit apostolus* et inter apostolos magnus: *fuit martyr* et inter martyres illustris; *fuit doctor* et inter doctores celeberrimus. Sanctus Bernardus fuit magnus apostolus, magnus martyr et magnus doctor; en tres hujus concionis partes, quibus eum magnum fuisse patebit: *magnus vocabitur*.

I PARS.

Divus Bernardus fuit magnus apostolus.

Licet inter duodecim Christi apostolos non annumeretur sanctus Bernardus, *verus tamen fuit apostolus missus a Deo; nihilque mirus habuit a magnis apostolis* (Baron. an. 1153). Quod certissimum videtur, quoniam ipse cum magnis apostolis 1. reliquit omnia; 2. secutus est Christum; 3. pro hominum salute plurimum laboravit.

1. Refert Theophrastus, quod cum quadam die coram Philippo Macedoniæ rege et Alexandri Magni patre, a philosophis disputaretur, *quæ res esset maxima inter mundi magna?* ex eis respondit unus, montem Olympum esse omnium rerum terrenarum maximam, quia supra mediam aëris regionem extollitur. Dixit alius, solem esse quid majus omni alia re creata, quia omnes coelos et omnia elementa illuminat. Aliter et aliter senserunt alii, quousque ultimus, cujus ab omnibus accepta et approbata fuit sententia, dixit, nil in rebus humanis majus animo cuncta terrena despiciente, quodque inter homines hic major censendum non qui universum mundum lucratur, at qui eum contemnit; plus enim esse mundum contemnere, quam illum acquirere et possidere. Sic senserat ille philosophus et sic etiam sensit Christus, cujus philosophia cœlestis nascitur et divina. Cum etenim ipse esset Dominus omnium, æstimavit, paupertatem

voluntariam et rerum omnium temporalium contemptum esse quid majus ipso rerum omnium dominio et possessione et ideo ita pauper fieri voluit, ut nec haberet ubi caput suum reclinareret; ideo etiam voluit, ut apostoli terrena cuncta abdicarent; cui ita obtemperaverunt, ut terrena penitus reliquerint: *ecce nos reliquimus omnia*. Et in hoc Bernardus reputandus vir apostolicus et verus apostolus; consanguineos enim, mundi dignitates, terrena divitias, ac omnia quæ habebat et quæ habere poterat, penitus abdicavit. Imo in hoc ipsis apostolis major extitisse videtur, quia illi retia solum, naviculam et alia parvi momenti bona reliquerunt, Bernardus vero amplas domos, magna prædia et facultates plurimas reliquit. Magnus ergo fuisse videtur apostolus, quia terrena omnia reliquit: *ac etiam quia Christus secutus est*.

2. Christum sequi est eum imitari in humilitate, mansuetudine, patientia, charitate et aliis virtutibus. Unde Christus adolescenti cuidam, ad perfectiorem vitæ statum anhelanti, dixit: *veni, sequere me*, id est, ut explicat Titelmannus, *mea imitare vestigia et ex me in omnibus tuæ vitæ formam sumas in humilitate, mansuetudine, patientia, charitate, aliisque hujusmodi*. Hoc autem modo Christum secuti sunt apostoli; dixerunt enim ei: *ecce reliquimus omnia et secuti sumus te*; id est, ut exponit idem Titelmannus, secuti sumus te *vitæ imitatione*. Et in hoc etiam Bernardus fuit magnus apostolus: fuit enim cum Christo humillimus, mitissimus, patientissimus, charitate ardentissimus et aliarum omnium virtutum observantissimus. Christum secuti et imitati sunt apostoli, non solum in humilitate, patientia, mansuetudine et aliis virtutibus, quas cuncti christiani sectari tenentur; ipsi insuper paupertatis voluntariæ, obedientiæ religiose, castitati perpetuæ et aliis virtutibus quæ altiore perfectionem constituunt, firmiter adhererunt: in quo etiam Bernardus se gossit ut verus et magnus apostolus, quia non solum virtutibus, quas omnes christiani profitentur, verum etiam altioribus illis virtutibus, quibus servandis ex voto se adstringunt religiosi, perfectissime floruit. Fuit enim obedientissimus, pauperrimus et aliarum apostolicarum virtutum

sectator observantissimus. Idcirco fatendum, quod Bernardus fuerit magnus apostolus, quia cum apostolis Christum secutus et imitatus est. Fuit etiam magnus apostolus, *quia cum apostolis pro hominum salute plurimum laboravit*.

3. Proprium apostolorum officium fuit pro hominum salute laborare; ad hoc enim munus obeundum eos Christus vocavit et misit. Ex quo facile quisque reputabit, Bernardum fuisse magnum apostolum, cum ita efficaciter pro hominum salute laboraverit, ut multos sæculares ad statum religiosum, plurimos peccatores ad gratiam, innumeros schismaticos, hæreticos et infideles ad veram fidem adduxerit. Ad statum religiosum vocavit et allexit patrem, avunculum, quatuor fratres, sororem unicam, totque utriusque sexus personas, ut dum adhuc in terris viveret, plus quam centum sexaginta monasteriorum Pater extiterit et ab hoc tempore eorum numerus supra modum creverit; deserta enim tot monasteriis et monachis replevit ut vix numerari possint. Quis autem enarrare valeat, quot schismaticos, quot hæreticos, quotque alios omnis generis peccatores ad Christum, ad Ecclesiæ gremium et ad viam salutis revocaverit? Norunt omnes famosum illud schisma Petri Leonis, qui contra legitimum Pontificem Innocentium insurrexerat et sub nomine Anacleti supremam Ecclesiæ sedem usurpaverat. Tunc in duas partes scindebatur Christi tunica; Bernardus convocato Stampis episcoporum et principum conventu, adeo eloquenter adversus Petrum Leonem schismatis auctorem disseruit, ut Gallia regem, regnique episcopos et primates ad subscribendum electioni Innocentii traxerit. Quo peracto, Guilielmum Aquitaniam ducem schismatis defensorem miraculose convertit et cum innumeris aliis ipsi adhaerentibus schismaticis ad Ecclesiæ unitatem redegit. Henricum pariter Angliæ et Rogerium utriusque Siciliæ regem, cum aliis multis, ad abjurandum schisma et ad Innocentii partes declinandum induxit. Quid vero dicam de hæreticis? Quid de Gilberto Porretano, Pictavorum episcopo, qui de Trinitatis unitate et de divinitatis simplicitate male sentiebat? Nonne coram summo Pontifice Eugenio et patribus in Concilio Rhemis congregato, a sancto Bernardo fuit

convictus et errore suum publice abjurare coactus? *Quid* de magistro Petro Abaylaro, *qui cum de Trinitate loquebatur, sapiebat Arium; cum de gratia, sapiebat Pelagium; cum de persona Christi, sapiebat Nestorium* (S. Bern. epist. 192). Nonne a D. Bernardo de errore fuit convictus? *Quid* de Henrico hæretico, a fide apostata, impuditiæ, gula, aliisque vitii addicto, qui varios Tolosæ, aliisque locis circumstantibus errores disseminabat? Nonne sanctus Abbas doctrinæ ejus adversatus est, *tum* multos ejus sectatores erudiens, *tum* multos nutantes in fide roborans, *tum* multos subversos ab errore revocans? Alios hæreticos subiceo, pro quorum conversione plurimum laboravit Bernardus; atque ut de omni generis peccatoribus, de quorum salute valde anxietur, aliquid attingam, illud solum hac de re dicam, quod sanctus abbas imperatores jura Ecclesiæ usurpantes, *reges* contra episcoporum auctoritatem attentantes, *episcopos* a sui status perfectione desciscentes, *religiosos* minus regulariter viventes, *clericos* professionis suæ oblitos, omnesque cujusvis status et conditionis peccatores libere suis epistolis et concionibus redarguerit, eorumque quamplurimos ad meliorem vitæ frugem adduxerit. Propterea Bernardus merito dicendus apostolus non solum quia cum apostolis omnia reliquit et Christum secutus est, verum etiam quia pro hominum salute plurimum laboravit. *Bernardus fuit etiam magnus martyr.*

II PARS.

Dixit Bernardus fuit magnus martyr.

Martyrii tanta patet dignitas, ut in primis Ecclesiæ sæculis, grassante persecutione, plurimi fugerent et in antris se absconderent christiani, non quod supplicia et mortem metuerent, imo quia martyrii palma indignos se existimarent: *ideo martyrium fugimus, non quod timeamus mortem, quæ quandoque ventura est; sed quia indigni sumus martyrio, quod*

quibusdam, non omnibus datum est. Sanctus autem Bernardus, qui se martyrio indignum censebat, tanta in Christum ardebat charitate, ut pro illius amore sanguinem fundere et martyr fieri optasset. Etsi vero non fuerit martyr sui effusione sanguinis, fuit tamen aliis rationibus martyr, magnus martyr et tripliciter martyr; scilicet 1. castitate perpetua; 2. paupertate voluntaria; 3. corporis mortificatione continua.

1. Sicut martyrio occiditur corpus, ita castitate perpetua occiduntur impuri concupiscentiæ motus; quatenus scilicet occiduntur impuri concupiscentiæ motus; quatenus scilicet homo castus iis resistit, eosque, prout potest, in se extinguit. Et hoc sensu dixit Ambrosius castitate homines fieri martyres: *non ideo laudabilis virginitas, quia in martyribus reperitur, sed quia ipsa martyres facit* (de Virg. 1). Eos quidem martyres facit, inquit Doctor Angelicus, *per neccitatem corpoream delectationis*. Si autem martyr dicitur qui perpetuum servat castitatem, qui carnis voluptates et pravos concupiscentiæ motus in se enecat, nullus sane per castitatem magis martyr fuisse videtur, quam Bernardus, qui hujusmodi motus in seipso præ cæteris omnibus occidisse videtur. Cruentum corpori suo bellum indixerat Bernardus: illudque jejunii, flagellationibus, vigiliis et aliis mortificationibus ita castigabat et opprimebat, ut vix in eo aliqui libidinis motus insurgere possent. Accidit tamen aliquando, quod casu et inopinate aliquam fixis oculis juvenculam aspexerit, ex quo contigit ut leves quidam in ejus corpore oborirentur concupiscentiæ motus; quos tamen vir ille sanctissimus ad se reversus mox sui ipsius severissimus ultor compescuit. Ipse enim protinus in stagnum frigidissimarum aquarum, quod in proximo erat, collo tenuis insiliens, in eo permansit, donec pene exanguis est effectus: quo a Deo obtinere meruit, ut nullos amplius libidinis motus in seipso sentiret. Ecce verum castitatis martyrem, qui concupiscentiæ et libidinis motus in semetipso totaliter occidit et extinxit. Præterea S. Bernardus evasit martyr *voluntaria paupertate*.

2. Adnotat idem mellifluus Doctor, eandem martyribus et pauperibus evangelicis a Deo mercedem promitti: sicut enim mar-

tyribus, ita et pauperibus dicitur, quod ipsorum sit regnum cœlorum. Hoc martyribus promittitur, his verbis: *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*: ac iisdem verbis pauperibus denuntiatur; *beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Cur queso, eadem a Deo martyribus et pauperibus fit promissio? Hoc demiratur sanctus Bernardus; et hanc hujus rei rationem adducit, quod scilicet pauperes spiritu sint cum martyribus martyres, quodque voluntaria paupertas vere martyrium habeatur: *eadem promissio facta est pauperibus et martyribus, quia vere martyri genus paupertas voluntaria est* (ser. 1 de om. sanct.); illudque sanctus Abbas verum demonstrat ex his, quæ patiuntur pauperes spiritu; quæ ita grævia et acerba sunt, ut vita eorum continuum martyrium esse videatur: *quod, inquit, martyrium gravius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas et pretiosas algere, paupertate premi inter divitias?* Si autem voluntaria paupertas martyrium censetur, quis magis martyr Bernardo, qui, cunctis pro Christi amore abdicatis, arctioris paupertatis incommoda toto vitæ suæ tempore perpessus est? Non referam hic, quanta ejus fuerit paupertas, dum esset novitius et juvenis professus. De eodem narratur, quod postquam factus est Abbas Clareval-lensis, tanta in hoc monasterio vigeat paupertas, ut pulmentaria ex foliis fagi ibi sæpe conficerentur; ibique parabatur panis ex hordeo et milio, qui talis erat, ut religiosus quidam alienigena, appositum sibi in hospitio panem videns, ubertim plorans, clam asportaverit, quasi pro miraculo ostendendum, quod inde homines et tanti meriti homines viverent. Panis ille furfureus, imo et terreus videbatur; cetera quoque cibaria vix aliquid saporis habebant, quia sanctissimi illi viri venenum arbitrabantur quidquid comedentem quomodocumque delectaret. O magnam paupertatem! et quis non credat, tot in hoc monasterio fuisse martyres, quot hujusmodi erant pauperes? Certe hi omnes reputandi viri martyres; et præcipue D. Bernardus, qui ceteros et sanctitate et paupertate anteibat. Ita enim dura et arcta utebatur paupertate in cubiculo, in lecto, in vestitu et

in victu, *ut vita ejus nihil aliud, quam quædam protelatio mortis videretur* (vite ej., 3, 6). Ipse autem non solum paupertate voluntaria martyr habendus, *etiam continua corporis mortificatione*.

3. Martyrium aliud breve et compendiosum, aliud longum et diuturnum; martyrium compendiosum est illud, quod patiuntur, qui pro Christi fide morte plectuntur quod martyrii genus *compendium mortis*, seu mortem compendiosam vocat Tertullianus. Martyrium vero longum et diuturnum est illud, quo cruciantur, qui toto vitæ suæ tempore vigiliis, jejuniis, aliisque pœnitentiis, et mortificationibus corpora sua affligunt et quasi continue trucidant. Unde S. Hieronymus ad Eustochium, de matris ejus Paulæ obitu scribens, ait, quod gaudere deberet, quia mater ejus martyr occubuit, non quidem sanguinis effusione, atvero per continuum corporis mortificationem, quæ longum æquabat martyrium: *gaudeas, quia mater tua longo martyrio coronata est* (27 in epit. Paulæ). Longum autem et continuum hoc martyrium passus est D. Bernardus, dum continua maceracione corpus suum cruciavit; in illud tamquam adversus domesticum hostem, totis animæ viribus decertavit; continuis vigiliis et jejuniis tentavit, illudque omni mortificationis genere ita obruit, ut penitus deflceret; vitæque ejus nil aliud videretur, quam mors continua et jure martyrium. Mirabiliter describit Guilielmus Abbas, quante fuerint Bernardi mortificationes eo etiam tempore, quo infirmabatur. Corpus suum, inquit, variis infirmitatibus per se attenuatum, jejuniis insuper et vigiliis sine intermissione atterebat. Multo tempore cilicio ad carnem usus est; cibus ejus cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pultes, quales infantibus parari solent. Vino raro et nimis modico utebatur: a communi fratrum labore rarissime se excusabat: unde arctum ejus vivendi modum mirabantur medici; tantamque vim causabantur eum inferre naturæ, quanta inferretur agno, qui ad aratrum alligatus arare cogeretur. Heu! si dum infirmaretur Bernardus, tam diris mortificationibus suum afflicteret corpus, quæ ejus fuere mortificationes, cum non infirmabatur! Tunc arctiora erant ejus

jejunia; tunc vigiliæ prolixiores et cibi grossiores; tunc semper majora moliebatur ad non parcendum corpori; tunc adversus proprium corpus iratus dicebat: *cadat armatus iste; cadat et coneratur inimicus homo, contemptor Dei, cultor sui, amator mundi, servus diaboli: reus est mortis, crucifigatur (in meditat., c. 7)*. Quis ad hæc de Bernardi martyrio dubitabit? Quis non fatebitur, eum vere martyrem exitisse, tum ratione castitatis perpetuæ et paupertatis voluntariæ, tum etiam ratione continuæ mortificationis cui adhæsit? Vere Bernardus fuit magnus martyr, *ac etiam magnus doctor*.

III PARS.

Dicus Bernardus fuit magnus doctor.

Divum Bernardum in omni doctrina floruisse, eximiumque doctorem exitisse fatentur omnes. Ut autem plenius et perfectius dignoscatur, quantus doctor fuerit sanctus ille Abbas, considerandus est in silvis, in prædicationibus et in libris: *in silvis*, in quibus habitavit; *in prædicationibus*, quas habuit; *in libris*, quos conscripsit. Considerandus, inquam, Bernardus 1. *in silvis*, ubi infusam et cœlestem scientiam recepit; 2. *in prædicationibus*, ubi miram et altissimam effudit scientiam; 3. *in libris*, ubi doctrinam suavem et mellifluam eructavit.

1. Gloriabatur olim Alexander Macedo, quod Aristotelem habuerit magistrum; major autem Bernardi gloria, quod non homines, sed Deum magistrum habuerit. Ejus enim doctrina desursum erat, descendens a Patre luminum; eam non in Academiis, at in silvis, Deo docente et intellectum ejus illustrante, obtinuerat; de illo enim Gerson in tractatu *de libris legendis a religiosis*, ait, quod *quercus et fagus docuerunt eum*. Non quod revera eum docuerint, verum quia in silvis, inter quercus et fagos contemplationi rerum cœlestium vacanti mirabilem et cœlestem Deus scientiam infuderat. Apud hebræos celebris

quædam ostendebatur quercus, cui inniti solebat Abraham Patriarcha, eum familiam suam de divinis mysteriis et de fidei principiis erudiebat; quam quercum vocabant *arborem doctoris*, Abraham scilicet. Pariter omnes silvarum, quas incolebat Bernardus, arbores dici possunt *arbores doctoris*, Dei scilicet, qui tamquam verus sancti hujus Abbatis doctor et magister, has inter arbores illum scientiam cœlestem et divinam docebat. Ibi eum docebat altissima sanctissimæ Trinitatis mysteria, profunda prædestinationis æternæ arcana et investigabilem divinæ gratiæ virtutem. Ibi ei varios Scripturarum aperiebat sensus, abscondita cordium manifestabat et futurorum scientiam conferebat. Has inter arbores Deus docebat illum, quomodo confutandi hæretici, comprimenti schismatici, arguendi magnates, peccatores convertendi, instituendi monachi et perfecti ad altiorem vitæ statum deducendi. In illis tandem silvarum recessibus, has inter quercus et fagos, Christus Dominus, tamquam ejus magister et doctor, ei sugenda offerebat vulnera, dicens; *bibe Bernarde*; hauri aquas sapientiæ de his fontibus Salvatoris: inebriare ab ubertate scientiæ, quæ fluit e sacris illis fontibus, fias doctus et scientia cœlesti replearis. Ecce quomodo Bernardus doctor magnus fiat in silvis, ubi infusam a Deo recipit scientiam; eum etiam doctorem magnum fuisse patet *prædicationibus, quas habuit, in quibus mirabilem et altissimam effudit scientiam*.

2. Aliquandiu dubitaverat Bernardus, an ita eum Deus contemplationi vacare vellet, ut nullo modo prædicationi et animarum salutem operam daret. Cumque super hoc vehementius conturbaretur et contristaretur, post multos cogitationum fluctus et cordis cruciatus, dedit ei Deus auxilium in tempore opportuno, suamque super hoc ei voluntatem revelavit. Paucis siquidem elapsis diebus, vidit vir sanctus in visu noctis puerum claritate quadam divina sibi adstantem et magna autoritate præcipientem fiducialiter loqui quidquid ei suggereretur in aperitione oris sui, quoniam non ipse esset qui loqueretur, sed Spiritus Sanctus qui loqueretur in eo. Ex tunc autem, in eo et per eum loquente divino Spiritu, miram effundebat scien-

tiam; tantaque ex ore Bernardi concionantis fluebat eloquentia, ut auditores in admirationem raperet et ad conversionem compelleret. Cum Christus Dominus suos ad prædicandum misit Apostolos, dixit eis: *nolite cogitare quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquamini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis* (Matt. 10, 19). Et revera, accepta hac missione, Spiritu Sancto inspirante loquebantur Apostoli, tantaque eorum effluebat scientia, tanta eloquentia, tanta verborum vis et efficacia, ut duriora quaque emollirent corda et obstinatiores quosvis peccatores ad pœnitentiam allicerent. Quid autem simile in Bernardo intueor; Deus enim misit illum ad prædicandum populis. Quod onus ipse suscepit et suggerente Spiritu Sancto, ita suavem et efficacem in suis prædicationibus effudit scientiam, ut uberrimos concionum suarum fructus retulerit. Mel et lac erant sub lingua ejus, in labiis ejus diffusa erat gratia: ignitum vehementer erat eloquium ejus; ejusque doctrina ita suavis et efficax, ut ejus sermonibus ad Dei amorem accenderentur tepidi, sceleratiores quique ad Deum converterentur, ac mirarentur omnes in verbis gratiæ et scientiæ, quæ de ore ejus procedebant. Bernardus ergo doctor magnus fuisse videtur in suis concionibus, in quibus mirabilem et efficacem effudit scientiam; *ac etiam in suis libris, in quibus doctrinam sublimem et suavem tradidit.*

3. Sublimis et melliflua Bernardi doctrina, quæ in privatis colloquiis et publicis ejus concionibus olim audiebatur, nobis nunc ex ejus libris innotescit; in quibus stylo mirabili scelerata arguit, hæreses confutat, magnates reprehendit, episcoporum laxiorem vivendi modum damnat, necnon religiosos desides et seculares minus pios acriter pungit. In iis etiam plurimorum sanctorum in celo regnantium elogia textit, perfectionis viam omnes docet, ad devotionem erga beatam Virginem, et ad Dei amorem omnes inflammat; omnibus vitæ perfectioris leges præscribit, omnibusque altiora fidei mysteria aperit. Mirabilia sunt omnia, quæ in Bernardi libris leguntur; imo et quid divinum

in eis cernitur, *tum* quia a Deo fuere inspirata (1); *tum* quia ex ipsis Dei verbis ex sacra Scriptura depromptis coalescunt. Scripta enim ejus undecumque veteris et novi Testamenti sententiis apte dispositis ita conficiuntur, ut ubique Dei sermones loquatur. Sic inserta et quasi inviscerata habentur in ejus libris sacre Scripturæ verba, ut ejus libri legi nequeant, quin statim sacri legantur codices. Quocumque te vertas, dum aliquod ex Bernardi operibus legis, et sermones Dei tibi occurrunt, quia Dei sermones ex sacra Scriptura sumpti ita in ejus libris disponuntur et inseruntur, ut ex Dei et Bernardi verbis una fiat oratio præclare concinnata et ex utriusque verbis confletur unum opus, quod simul et Dei et Bernardi opus dici potest. O eximiam et sublimem sancti hujus Abbatis doctrinam! quam omnes demirari debent et fateri, Bernardum non solum magnum apostolum et magnum martyrem, verum etiam maximum esse doctorem: *magnus vocabitur.* Tantum admiramini virum, quem omnis ecclesiasticus orbis admiratur; eum vero sic admiramini ut ad meliorem vitæ frugem convertamini. Ne similis sitis Judeis, qui Christum audientes, *mirabantur et non convertebantur* (August.); ita magnum Bernardum admiramini, ut et itidem convertamini et saltem in aliquo tantum virum imitari studeatis. Si Bernardus fuit magnus apostolus, qui pro omnium salute laboravit, saltem aliquater apostolica obite munia, et si non omnium, saltem vestræ et eorum, qui vobis subiciuntur, salutem invigilate. Si Bernardus martyr magnus extitit, tollite saltem crucem vestram, inmissasque vobis a Deo adversitates libenter pro ejus amore portate. Si Bernardus fuit doctor maximus, eos saltem, quos Deus curæ vestræ commisit,

(1) Ea nempe ratione, qua in officio ejusdem Sancti Doctoris Ecclesia testatur: « Multa præterea scripsit, in quibus apparet eum doctrina potius divinitus inspirata, quam labore comparata instructum fuisse ». *Toto celo autem differt inspiratio, qua instruuntur doctores Ecclesie et Agiographi: illi enim ut homines magnam quidem et celestem sapientiam edocui, isti uti divini loquuntur, nempe tamquam rationales tabe Dei verba infallibiliter referentes ejusque arcana patefacientes.*

in doctrina sana solícite erudite. Si autem pro viribus vestris Bernardum imitari conemini, cum ipso in cœlo æternum regnabit. Amen.

DE SANCTO BARTHOLOMÆO

CONCIO UNICA.

Qui adheret Domino unus spiritus est (1 Cor. 6).

Bartholomæum ab Ægyptiis regibus originem duxisse crediderunt aliqui; ipsumque ejus nomen indicare videtur, quod a Ptolomæis, Ægyptiorum monarchis, suam traxerit originem. Bartholomæus enim idem sonat ac filius Ptolomæi. Nec obstat, quod piscator fuerit; tantas enim rerum vicissitudines experimur in hoc mundo, ut humilibus sæpe vacent obsequiis, qui proavos habuere augustos; et aliquando, qui heri in majestate sublimabantur, hodie ad artes humiles et sordidas, ino et ad victui necessaria emendicanda cogantur. Quidquid vero sit de temporali hac et transitoria nobilitate, aliquid in Bartholomæo intueor, quo omnis Christianus eum sublimiorem, majoreque dignum honore censebit, nempe spiritum, quo Deo, ut summo bono, firmiter adhæsit. Si etenim, teste divo Paulo, qui Deo vere adhæret, unus sit spiritus cum eo; *qui adheret Domino, unus spiritus est*: nil sane majus, nil nobilius, nilque augustius inveniri potest, quam quod quis Deo totaliter spiritu et corde adhæreat. Videamus, quomodo sanctus Bartholomæus Deo totaliter adheserit. Ave.

Potest quis adhærere Deo corde, spiritu et corpore. Adhæremus Deo corde per amorem, cum scilicet eum ardentè diligimus; ut enim ait sanctus Augustinus, *charitate Christo, non poenæ timore, coheremus* (ep. 144 ad Anast.). Adhære-

mus autem Deo spiritu, per fidem cum nostris captivamus intellectus in obsequium fidei: *is divinitati adheret, qui se illi vera fide conjungit* (Cassiod.). Deo tandem adhæremus corpore per crucem, cum scilicet mortificationem et crucem in corpore nostro propter Deum circumferimus, quoniam nequimus amare Christum cruci adhærentem, quin et nos cruci adhæreamus: *ille non amat Christum, qui non amat crucem Christi* (Petr. Damian. ser. de inv. S. Crucis). Deus considerari potest, ut bonus, ut verus et ut pro nobis cruci affixus; per amorem autem adhæremus bonitati naturæ ejus; per fidem adhæremus veritati mysteriorum ejus; per crucem ejus passionibus adhæremus. Et his omnibus modis sanctus Bartholomæus bonum existimavit adhærere Deo; adhæsit enim Deo per amorem, per fidem et per crucem. Adhæsit Deo 1. per amorem, quo exarsit; 2. per fidem, quam sectatus est; 3. per crucem quam alacriter portavit.

I PARS.

Sanctus Bartholomæus Deo adhesit per amorem.

Amor procul dubio fortius et gloriosius est vinculum, quo Deo unimur, tantoque strictius ei adhæremus, quanto ardentiore amore erga eum accendimur: *tanto quis conjunctior est Deo, quanto plenior charitate* (S. Bern. serm. 26 in Cant.). Bartholomæi cor scrutari non valemus, ut sciamus, quanto amore arserit; verumtamen si de ejus in Deum amore per externa indicia judicare liceat, certe sanctus ille Apostolus Deo maxime per amorem adhæsit; nam pro ejus amore 1. terrena cuncta contempsit; 2. orationi assidue vacavit; 3. sua pelle excoriari sustinuit.

1. Non vult Deus, ut unam solummodo cordis nostri partem ei offeramus, neque ut una dumtaxat cordis parte, verum ut toto eum corde diligamus: *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Non autem toto eum corde amare possumus,